

Willem Créman – opleiding en loopbaan – 1913-1930

Omstreeks 1913 was in Amsterdam een tiental blinde organisten professioneel actief. In dat jaar duikt ook de naam van Willem Créman op in krantenberichten. Bij een vergelijkend examen voor assistent organist bij een kerk van de Ned. Herv. Gemeente in Amsterdam, op 29 april 1913, namen zestien gegadigden deel, onder wie zes blinden. Willem Créman was een van de twee kandidaten in de laatste ronde. Ook de andere kanshebber was blind en evenals Créman opgeleid aan het Blinden instituut in Amsterdam. Willem Créman, toen 17 jaar oud, eindigde als tweede en kreeg de aanstelling dus niet.¹

Drie jaar later, op 9 augustus 1916 slaagde Willem Créman voor het examen Piano A van de Nederlandse Toonkunstenaren Vereeniging.² Met dit diploma op zak kon hij – 21 jaar jong - de kost verdienen met het geven van piano- en orgellessen. Hij adverteerde in De Telegraaf met het adres Bosboom Toussaintstraat 6.³ Zijn ouders waren toentertijd met het loterijkantoor gevestigd in de Korte Reguliersdwarstraat.⁴

De Telegraaf, 14 februari 1917

In 1918 solliciteerde Créman met succes naar de baan van organist bij de Ned. Herv. Gemeente in Beemster. Hij werd na vergelijkend examen gekozen uit acht sollicitanten. Een krant vermeldde daarbij dat het gaat om "een blinde jongeman van 23 jaar, leerling van Anton Rijk".⁵ Een andere krant vermeldde dat de heer Créman "een veelbelovend kunstenaar is, die in eenige orgelconcerten met succes is opgetreden".⁶ Créman had als adjunct-organist bij de Ned. Herv. Gem. te Amsterdam al ervaring als kerkorganist.⁷

Het begon nu serieus te worden en zo werd Créman in 1919 lid van de Nederlandse Organisten Vereeniging (NOV). In de jaarlijkse ledenlijsten werd hij vanaf dat moment vermeld als "W.J.A.P. Créman, organist der Ned. Herv. Gemeente te Midden-Beemster (Noord-Holland), woonplaats Bosboom Toussaintstraat 6, Amsterdam".⁸

¹ De Preanger bode, 29 juni 1913.

² Arnhemsche Courant, 10 augustus 1916. En Caecilia Jg 1916

³ De Telegraaf, 14 februari 1917.

⁴ Nieuw Israëlitisch Weekblad, 8 september 1915.

⁵ Het Vaderland, 27 december 1918.

⁶ Het nieuws van de dag, 2 januari 1919.

⁷ Het Orgel, 1 december 1918.

⁸ Het Orgel, 1 december 1919, 1920 en 1921.

NH kerk te Midden Beemster - wikipedia

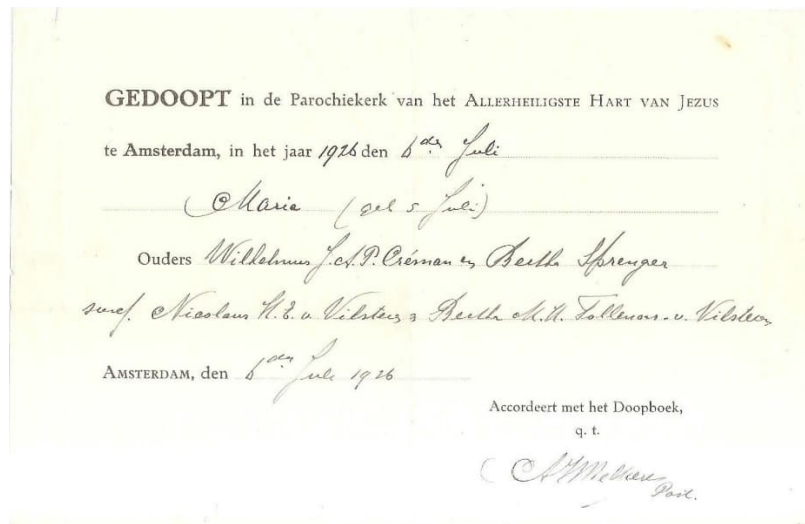

Het orgel te Midden Beemster – wikipedia
Rijksdienst voor Cultureel erfgoed

In 1923 solliciteerde Willem Créman (tevergeefs) naar de plaats van organist in de Ronde Lutherse Kerk in Amsterdam.⁹ Hij werd daarbij vergezeld van zijn partner. Dat moet wel zijn verloofde Bertha Sprenger zijn geweest, met wie hij in december 1923 is ondertrouw was gegaan.¹⁰ Het huwelijk werd op 2 januari 1924 in Schoten bij Haarlem voltrokken. Daarbij kan worden vermeld dat de bruid een Rooms-Katholieke achtergrond had.¹¹ Hun eerste en enige kind, Maria, werd op 6 juli 1926 katholiek gedoopt. Haar roepnaam is Myra, uit bewondering voor de pianiste Myra Hess.

Trouwfoto Créman–Sprenger

Doopacte Myra Créman. Beide via Familie Sprenger.

⁹ Het Orgel, 1 september 1923.

¹⁰ Nieuwe Haarlemsche Courant, 24 december 1923.

¹¹ Informatie familie Sprenger 2023.

Optreden als concertorganist

Hoewel Willem Créman was opgeleid als pianist, trad hij vooral naar buiten als organist, zowel in kerkdiensten als in concerten. Zo gaf hij in mei 1919 een gratis toegankelijk middagconcert in de Evangelisch Lutherse Kerk aan de Kloveniersburgwal in Amsterdam.¹²

In de zomer van dat jaar gaf hij in zijn eigen kerk te Midden Beemster een concert met medewerking van de altzangeres Rens Erkelens.¹³ Dit optreden van Créman werd zeer gewaardeerd: "De heer Créman heeft zich weer doen kennen als een hoogstaand musicus, die zijn mooi en klankvol instrument meesterlijk bespeelt, en bij wien de begeleiding der zangeres in uitstekende handen was." Nog weer een maand later herhaalden beide musici dit programma in Wijk aan Zee.¹⁴

Koordinator

In zijn standplaats Midden Beemster richtte Willem Créman het Beemster's Gemengd Koor op waarmee hij in april 1920 een succesvolle uitvoering gaf.¹⁵ De recensent zag dit optreden als een "verblijdend teeken, dat ook ten plattelande goede kunst meer en meer op prijs wordt gesteld." Créman trad bij die gelegenheid ook op als pianosolist met werken van Chopin en Grieg.¹⁶ Bij een wedstrijd voor zangkoren oogstte Créman met zijn Beemster koor een jaar later eveneens succes.¹⁷ Bij een optreden met zijn koor in 1922 verbaasde de recensent zich over het geheugen van Créman, die immers alles zonder partituur dirigeerde.¹⁸ Met name met Crémans eigen compositie *Vineta* oogstte het koor veel waardering. Minder succes had Créman in 1925 met het mannenkoor *Advendo* uit Amsterdam-Noord tijdens een wedstrijd voor mannenkoren.¹⁹

Maatschappelijk betrokken

In Arnhem trad Willem Créman in april 1920 op in het kader van een reeks recitals door en voor blinden. Op zijn programma stond de suite *Aus Holberg's Zeit* van Grieg. Hij kreeg een prachtige recensie voor zowel de technische als de muzikale aspecten van dit optreden.²⁰

Binnen het kader van de Nederlandse Organisten Vereeniging kwam Créman in 1924 op voor zowel een betere bezoldiging als voor vernieuwende inhoudelijke aspecten van de gemeentezang.²¹ Er moest volgens hem meer ruimte en waardering komen voor de organist en een eventueel kerkkoor.²² In 1925 werd duidelijk dat de voorstellen van Créman te radicaal en daardoor te tijdrovend en kostbaar waren.²³

Willem Créman was één van de musici die geheel belangeloos meewerkten aan een concert ten bate van het herstellingsoord voor personeel van de gemeente Amsterdam. Dit vond plaats op 20 mei 1924 in het Concertgebouw. Hierbij moet hij wel het grote orgel van het Concertgebouw hebben bespeeld.²⁴

¹² Algemeen Handelsblad, 1 en 6 mei 1919.

¹³ Het nieuws van den Dag, 1 juli 1919.

¹⁴ Het nieuws van den Dag, 5 augustus 1919.

¹⁵ Algemeen Handelsblad, 20 april 1920.

¹⁶ Nieuws van den Dag, 20 april 1920.

¹⁷ Nieuwe Haarlemsche Courant, 18 juli 1921.

¹⁸ Nieuwe Hoornsche Courant, 17 juli 1922.

¹⁹ Het Nieuws van den Dag, 22 juni 1925.

²⁰ Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant, 27 maart 1920.

²¹ Het Orgel, 1 juli 1924.

²² Het Orgel, 1 mei 1924.

²³ Het Orgel, 1 april 1925.

²⁴ Het Volk, 16 mei 1924.

Composities

Willem Créman hield zich ook bezig met componeren. Zijn orgelleraar, de blinde Anton W. Rijk, voerde in september 1919 tijdens een van zijn concerten in de Nieuwe Kerk op de Dam in Amsterdam, waar hij vaste organist was, het *Preludium en Fuga, Es-dur* van Créman uit.²⁵ De blinde organist C. Bute, die tegelijk met Willem Créman was opgeleid aan het Amsterdamse Blindeninstituut, voerde op een van zijn concerten in zijn standplaats Zutphen de *Impromptu voor orgel* van Créman uit.²⁶ Anton Rijk had in 1924 deze compositie op zijn programma geplaatst voor een concert in de Nieuwe Kerk van Amsterdam.²⁷ In 1925 voerden enkele zangverenigingen Crémans lied *Goemorgen* uit.²⁸ Een *Sonate voor klokkenspel* verschijnt in 1927 op het repertoire van sommige beiaardiers.

Nieuw woonadres

De ledenlijst van de NOV vermeldt op 1 januari 1925 een nieuw woonadres: W.J.A.P. Créman, Overtoom 163-II, A'dam.²⁹ Dit is niet geheel toevallig na zijn huwelijk met Bertha Sprenger. Ook verschenen er toen weer advertenties voor de lespraktijk op dit nieuwe adres.³⁰ Wellicht moest er voor het jonge huishouden meer geld op tafel komen.

Algemeen Handelsblad, 8 september 1925

In 1927 verschijnt er opnieuw een advertentie van Créman, nog steeds woonachtig aan de Overtoom maar met nu een ander huisnummer, namelijk 350-2. Het is [mij] niet bekend of hier sprake is geweest van een verhuizing.³¹ De ledenlijst van de NOV vermeldt dit nieuwe huisnummer als een adreswijziging.³²

²⁵ Algemeen Handelsblad, 23 september 1919.

²⁶ Zutphense Courant, 11 augustus 1924.

²⁷ Algemeen Handelsblad, 12 september 1924.

²⁸ De Gooi- en Eemlander, 24 juli 1925.

²⁹ Het orgel, 1 januari 1925, id 1926.

³⁰ Algemeen Handelsblad, 8 september 1925.

³¹ Algemeen Handelsblad, 8 maart 1927, 6 april 1927 en enkel andere kranten.

³² Het Orgel, 1 juni 1927.

Algemeen Handelsblad 8 maart 1927

Een advertentie in 1929 lijkt een beetje 'over de top' met de volgende tekst:

PIANOSPEL

Passief muziekluisteren geeft geen duurzame bevrediging. Actieve kunstbeoefening geeft het hoogste genot. Wenst U daarom voor wetenschappelijk beheerscht onderwijs tot WILLEM Créman, Pianodipl. Kon. Ned. Toonk. Ver. Overtoom 350 II. Amsterdam.³³

De Telegraaf, 24 september 1929

Blinden en muziek

In juli 1919 werd in Amsterdam een afdeling van de Nederlandsche Blindenbond opgericht. Willem Créman maakte vanaf de oprichting deel uit van het bestuur, dat geheel uit blinden bestond. Tot lid

³³ De Telegraaf, 24 september 1929.

van de Blindenbond werden alleen die blinden toegelaten, die door arbeid in hun onderhoud wilden voorzien. Deze eis gold niet voor hen, die op de een of andere wijze daartoe niet in staat zouden zijn.³⁴

In een artikel over muzikale blinden vertelde een bekend docente in 1926 dat blinden even weinig of veel muzikaal geboren worden als zienden, maar dat zij in hun leven zintuigen als gehoor en tast scherper ontwikkelen. De blinden leren de noten van het Braille-notenschrift en van het notenbalksysteem van Sonnevile. De muziek moet voor hen door zienden in het Braille-notenschrift zijn overgebracht. Dank zij geduld en oefening kan veel bereikt worden. Als voorbeeld noemt zij Willem Créman, met zijn zelfstandige functie als organist, en een eigen lespraktijk. Bovendien was Créman nu zelf als muziekleraar verbonden aan het Instituut tot Onderwijs van Blinden, zoals de school in de Vossiusstraat te Amsterdam officieel heette. Behalve dat had hij ook ziende leerlingen.³⁵ Ook Frans Hasselaar, de beiaardier van de Oude Kerkstoren gaf les in het Blindeninstituut. Hun leerlingen gaven in 1925 een benefietconcert, waarvan de opbrengst bestemd was voor de aanschaf van muziekinstrumenten en braillemuziekboeken.³⁶

Voor het drukken van Braillemuziekschrift moest een drukpers worden aangepast. Créman diende, evenals een deskundige van 's Rijks Munt, van advies bij het ontwerpen van een dergelijke machine.³⁷

In 1926 trad Willem Créman op in het Concertgebouw in een benefietconcert voor de Blindenbond, deze keer in de Kleine Zaal. Omdat daar geen orgel is moeten we wel aannemen dat Créman hier optrad als pianosolist of begeleider.³⁸

Op 16 maart 1928 wijdde de AVRO-radio in het programma Radio-Express een geheel uur aan de Blindenbond. Het programma werd geïllustreerd met opnamen van de blinde pianisten Willem Créman en Cees Roelofs. Créman speelde werken van Scarlatti, Schumann, terwijl Roelofs een *Prélude* van Debussy uitvoerde en de begeleiding van een zanger verzorgde. De voorzitter van de Blindenbond hield een causerie over 'Het blindenwezen en de Blindenbond'.³⁹

Op een propaganda avond najaar 1928 in Wormerveer voor de Nederlandsche Blindenbond trad Willem Créman op als organist met de werken *Tocatta en Fuga, d. Mol* van J. S. Bach, *Sonate Opus 65, No. 2* van F. Mendelssohn en *Cantilene Pastorale* en *Scherzo* van Alex Guilmant. De recensent roemde de groote begaafdheid van de organist.⁴⁰ In een zondagochtendprogramma voor de radio op 25 november 1928, verzorgd door leden van de Nederlandsche Blindenbond, trad Willem Créman op als pianist met werken van Chopin.⁴¹

In Den Bosch werd een bezoek aan een concert door Créman met een zangsolist op 10 april 1929 van harte aanbevolen door dr. Casparie, de in Den Bosch woonachtige voorzitter van de Algemeene Nederlandsche Klokkenspel Vereniging, een club waarin Créman inmiddels zijn sporen had verdiend. De recensie daags na het concert was zeer lovend.⁴²

Klokkenspel

Willem Créman was al sinds zijn tienerjaren geboeid door carillonmuziek van de Oude Kerkstoren, waar beiaardier Frans Hasselaar (1885-1950) de wekelijkse bespelingen verzorgde. Hij zocht contact met Hasselaar en mocht wel eens mee naar boven, soms zelfs een beetje proberen. Dit resulteerde in lessen. Over oefenen op een studieklavier is [nog] niet veel bekend. Maar steeds vaker mocht

³⁴ De Standaard, 14 juli 1919.

³⁵ De Nederlander, 29 november 1926.

³⁶ Algemeen Handelsblad, 23 juni 1925.

³⁷ Prov. Drenthsche en Asser Courant, 28 juli 1925.

³⁸ De Telegraaf, 15 november 1926.

³⁹ Vrije Geluiden, 16 maart 1928 en andere omroepbladen.

⁴⁰ De Zaanlander, 13 oktober 1928.

⁴¹ Radio Express, 23 november 1928.

⁴² Prov. Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant, 9 en 11 april 1929.

Créman informeel spelen op de Oude Kerk. Later in de jaren twintig wordt hij zelfs genoemd als adjunct-klokkenist op de Oude Kerk.⁴³

De Oude Kerk in Amsterdam - Loosjes 1916

De NKV organiseerde in 1927 een beiaardwedstrijd in Utrecht en Den Bosch. Willem Créman schreef zich in voor de wedstrijd in Utrecht en behaalde daar de derde prijs, achter coryfeeën als Ferdinand Timmermans en Roelof Gort, beiden gediplomeerd in Mechelen. Créman speelde het *Allegro Pastorale* uit zijn eigen *Sonate* en vervolgde met een bewerking over het volkslied *Daar komt Pauwel Jonas aan*. Hij behaalde 511 van de 650 punten, dicht achter nummer 2, Roelof Gort met 523 punten. Ferdinand Timmermans stak met 602 punten met kop en schouders boven zijn collega's uit. Dit optreden in Utrecht markeert een keerpunt in Crémans loopbaan.

Op 24 december 1928 verzorgde Willem Créman de kerstavond bespeling van een volledig uur op het carillon van de Oude Kerk in Amsterdam.⁴⁴ Op het programma stonden niet minder dan 15 kerstliederen, waarop hij zal hebben geïmproviseerd. Naar aanleiding van dit optreden verscheen in de pers een vurig pleidooi om het klokkenspel van de Oude Kerk te restaureren en in te richten naar de inzichten van de Mechelse beiaardier Jef Denijn.⁴⁵

Créman begon nu echt mee te tellen als beiaardier, hoewel hij nog niet gediplomeerd was. Eind maart gaf hij opnieuw op het Oude Kerkscarillon een avondconcert van een heel uur.⁴⁶ Nu kwamen er ook uitnodigingen voor carillonconcerten in andere steden. Zo werd Crémans optreden op 15 augustus 1929 in Lochem als volgt geprezen: "Hedenmiddag werd het carillon alhier gedurende ruim een half uur zeer verdienstelijk bespeeld door den heer Créman uit Amsterdam, wat door velen aangehoord en bewonderd werd."⁴⁷

In november 1929 kwam opnieuw in een groot krantenartikel de gewenste restauratie van het klokkenspel van de Oude Kerk ter sprake. En hoewel deze restauratie werd toegelicht door de vaste bespeler Frans Hasselaar, werd bij het artikel een foto van Willem Créman geplaatst.

⁴³ De Maasbode, 1 augustus 1930.

⁴⁴ Algemeen Handelsblad, 24 december 1928.

⁴⁵ De Locomotief, 23 januari 1929.

⁴⁶ Algemeen Handelsblad, 28 maart 1929.

⁴⁷ Zutphensche Courant, 16 augustus 1929

De Maasbode, 12 november 1929

In de zesde aflevering van het tijdschrift *Onze Torenmuziek* stond een artikel van de hand van Créman over de ideale inrichting van een beiaardklavier. Dit kan men plaatsen in het licht van de op handen zijnde restauratie van het klokkenspel op de Oude Kerkstoren.⁴⁸

Volgend hoofdstuk

1930 De sollicitatie en benoeming in Zwolle.

Verantwoording

Het onderzoek voor dit artikel werd grotendeels verricht in kranten en tijdschriften, voor zover deze beschikbaar zijn op de website van de Koninklijke Bibliotheek, thans Nationale Bibliotheek.

⁴⁸ Geciteerd in *Caecilia*, 1 juli 1929.